

Markkinaliberalismin myyttejä murtamassa jälkikeynesiläisittäin

Karlo Kauko

Antti Alaja ja Esa Suominen,
Taloutta työvälle - markkinaliberalismin myyttejä murtamassa
Into Kustannus Oy, Helsinki 2013, 195 sivua

Antti Alaja ja Esa Suominen ovat kirjoittaneet suurelle yleisölle suunnatun teoksen, jonka mukaan nykyisiä talousongelmia pitäisi käsitellä valtavirtakeynesiläisyydestä 1970-luvulla irtaantuneen jälkikeynesiläisen makrotaloustieteen näkökulmasta. Kirja on mukaansatempaavasti kirjoitettu, eikä sitä tule jätettyä kesken. Molemmat tekijät tulevat akateemisten ekonomistipiirien ulkopuolelta. Ainakaan Econlit-tietokantaan ei ole kirjattu heidän tekemikseen mainittuja tutkimusjulkaisuja. Alaja on projektitutkija Kalevi Sorsa -säätioössä ja Suominen on ministeri Krista Kiurun erityisavustaja.

Jälkikeynesiläinen koulukunta on Suomessa melko huonosti tunnettu. Suomessa ei ole tainnut olla tunnettuja korostetun jälkikeynesiläisiä makroekonomisteja, vaikka muita keynesiläisiä on ollut runsaasti eri aikoina. Muutamat julkisuudessa esiintyneet keskustelijat ovat kannattaneet talouspolitiikkaa, jonka voi sanoa olevan sopusoinnussa jälkikeynesiläisyyden kanssa, mutta he eivät yleensä ole olleet varsinaisia taloustutkijoita. Viittauksia kotimaisiin puheen-

vuoroihin Alajalla ja Suomisella on vähemmän kuin voisi odottaa. He mainitsevat mm. Urho Kekkosen teoksen ”Onko maallamme malttia vaurastua” (1952) esimerkkinä investointeja peräänkuuluttavasta talouspoliittisesta ajattelusta, jossa on vahvasti keynesiläisiä sävyjä, mutta joitain aivan viimeaikaisiakin kannanotoja mainitaan.

Jälkikeynesiläinen koulukunta korostaa erittäin voimakkaasti kysynnän merkitystä taloudelle myös pitkän aikavälin pullonkaulatekijänä. Jälkikeynesiläisyys esitetään kirjassa ”puhtaampana” keynesiläisyytenä kuin makrotaloustieteen valtavirtaa pitkään edustanut uuskeynesiläisyys. Kirjan nimen perusteella voisi arvata, että kirjoittajat sijoittuisivat hyvin vassemmalle poliittisella kartalla, mutta teollisuuden tai palveluelinkeinojen laajaa kansallistamista ei tässä teoksessa suositella. Sen sijaan kirjassa kannatetaan talouspolitiikkaa, jonka tärkeimpänä tavoitteena olisi lisätä kokonais-kysyntää. Koska kirjoittajien mukaan maailman tai ainakin Euroopan perusongelmana on ky-

Dosentti, KTT Karlo Kauko (karlo.kauko@bof.fi) toimii tutkijaekonomistina Suomen Pankissa.

synnän riittämättömyys, hyödylliset politiikka-toimenpiteet olisivat väkisinkin jonkinlaista kysynnän elvyttämistä.

Kirjoittajien mukaan 1940-luvulta 1970-luvulle kestäneen aikakauden hyvä talouskehitys oli pitkälti seurausta harjoitetusta keynesiläisestä politiikasta, ja viime aikojen ongelmat nähdään suurelta osin seurauksena Keynesin opetusten vähättelystä, joka alkoi yliopistoissa. Kirjan mukaan akateemisen keynesiläisyyden merkityksen väheneminen johtui mm. hyvän inflaatioteorian puutteesta ja keynesiläisen makrotalousopin muuttumisesta pelkkiä hintajäykkyyksiä käsitteleväksi erityiseksi teoriaksi. Taloustieteen laitoksilta keynesiläisyyden suosion hiipuminen levisi myös käytännön talouspolitiikkaan.

Kirjoittajat pitävät etenkin investointikysynnän riittämättömyyttä keskeisenä syynä nykyisiin talousvaikeuksiin. ”Elämelliset vietit” eivät nyt piiskaa yrityksiä ottamaan riskejä ja laajentamaan, mikä loisi kysyntää investointitarvoille, parantaisi työllisyyttä ja kohentaisi yritysten omaakin kannattavuutta. Myös euro maiden säästöohjelmat nähdään osasyllisiksi heikkoon talouskehitykseen, samoin palkkojen kansantulo-osuuden supistuminen. Kysynnän riittämättömyys ja sen aiheuttama vajaatyöllisyys nähdään jälkikeynesiläiseen tapaan pitkäkestoisena ilmiönä, ei ainoastaan suhdanneilmiönä, joka ei edes voisi jäädä pitkäaikaiseksi.

Teoksessa muotoillaan kolme markkinaliberalismin perusmyynteiksi määriteltyä teesiä, joihin kirjoittajat eivät usko, ja jotka he pyrkivät osoittamaan vääriksi:

- 1) Rahoitusmarkkinat ovat luonnostaan tasapainoisia ja tehokkaita.
- 2) Joustavat työmarkkinat tuovat kaikille työtä.

- 3) Riittämätön kulutuskysyntä ei voi rajoittaa talouskasvua.

Kirjan loppupuolella on politiikkasuosituksia lähinnä euroalueelle. EKP:n toivotaan ryhtyvän kaikkien euromaiden viimesijaiseksi luottotajaksi, joka tarvittaessa tarjoaa keskuspankkirahoitusta talouskasvua tukeviin julkisiin infrastruktuuri-investointeihin. Lisäksi halutaan eurooppalaista investointipolitiikkaa ja jonkinlaisia hätäaputoita. Kotimaan talouspolitiikan osalta tekijät suhtautuvat epäluuloisesti sekä Saksan työmarkkinamallin jäljittelyyn että työvoiman tarjonnan lisäämiseen pyrkiviin toimenpiteisiin.

Tekijät arvostavat suuresti muutamia edesmenneitä ekonomisteja, joiden keskeisenä inspiraation lähteenä oli Keynes. Etenkin Hyman Minskyä pidetään todella merkittävänä teoreetikkona, jonka rahoitusmarkkinoiden epävakauden hypoteesia pidetään hyödyllisenä selityksenä viime vuosien finanssimyllerryksille. Myös Nichoals Kaldor, Joan Robinson, Michal Kalecki ja Paul Davidson esitetään myönteisessä valossa. Teoksen ehkä keskeisimpänä poliittisena viestinä on kuitenkin suositusten antaminen siitä, minkälaisia toimenpiteitä tarvittaisiin nykyisen talouskriisin ratkaisemiseen Euroopassa ja erittäin avoimessa, pienessä EU-maassa, jolla ei ole omaa valuuttaa. Tässä törmätään väkisinkin ongelmiin. Kaldor kuoli vuonna 1986, Minsky vuonna 1996, Robinson vuonna 1983 ja Kalecki vuonna 1970. He eivät taatusti kirjoittaneet yhtään mitään eurokriisistä. James K Galbraith ja Paul Davidson ovat lähes ainoat nykyään elävät kuuluisuudet, joihin tekijät viittaavat laajasti ja positiivisessa sävyssä. Kirjoittajat ikään kuin yrittävät arvata, mitä Minsky ja Kaldor sanoisivat eurokriisistä, mikä on tietysti uskaliaista.

Vaikka teosta voi kiitellä taloustieteiden oppihistorian esittelystä, niin joissain kohdin takavuosisikymmenien ekonomistien suuhun on pantu asioita, joita he eivät koskaan sanoneet. On vähintäänkin kyseenalaista, väittikö Friedman Fedin aiheuttaneen 1930-luvun laman – Friedman (ja Schwartz) vain arvostelivat keskuspankkia huonosta toiminnasta kriisin jo lähdettyä käyntiin, mikä on eri asia. Alajan ja Suomisen käsityksen rahoitusmarkkinoiden informatiivisen tehokkuuden hypoteesista voisi tulkita siten, että voimakkaat hintojen muutokset eivät ole tehokkailla markkinoilla mahdollisia, vaikka tehokkaiden markkinoiden hypoteesi ei sano oikeastaan mitään suurimmista mahdollisista hintavaihteluista. Jos sijoittajat kuulevat lyhyessä ajassa paljon huonoja uutisia, vain tehoton osakepörssi ei romahda.

Kuten monissa pamflettityyppisissä kirjoissa, tässäkin teoksessa ongelmana on oman näkemyksen kanssa ristiriidassa olevien havaintojen jättäminen vähälle huomiolle. Tekijät eivät epäröi kannattaa julkisten menojen keskuspankkirahoitusta. He mainitsevat Japanin esimerkkinä taloudesta, jossa valtava valtionvelka ja keskuspankin taseen voimakas kasvattaminen eivät aiheuta ongelmia. He eivät kuitenkaan jää pohtimaan, miksi nämä toimet eivät ole johtaneet toivottuun tulokseen. Onko Japa-

nissa tehty virheitä, jotka voitaisiin Euroopassa välttää? Taloushistoriasta löytyisi varmasti kiinnostavia esimerkkejä muuallakin kuin Japanissa tehdyistä politiikkatoimista, jotka muistuttavat kirjassa peräänkuulutettuja menettelyjä. Saavutettiin toimenpiteillä haluttu tulos? Kirjassa voisi olla paljon enemmän katsausta myös systemaattiseen empiiriseen tutkimukseen, jonka avulla voisi arvioida Alajan ja Suomisen väitteitä. Kiintoisaa olisi tietysti myös lukea kirjan perusteiden vastaisia empiirisiä havaintoja.

Joitain nykyisten ongelmien kannalta mahdollisesti olennaisia kysymyksiä ei kirjassa käsitellä lainkaan. Esimerkiksi väestön ikääntymistä ei edes mainita, vaikka laimeaa investointikysyntää pidetään kirjassa todella merkittävänä perusongelmana. Voimakasta investointihallukkuutta tuskin esiintyy, jos asiakkaat, työntekijät ja yrittäjät itse alkavat olla eläkeiässä.

Taloustiede ei ole eksakti luonnontiede, jossa yksi teoria voitaisiin osoittaa lopullisesti oikeaksi ja muut vääriksi. Siispä erilaisia näkökulmia tarvitaan myös talouspoliittisessa keskustelussa. Näin on Suomessakin, jota on moitittu yhden totuuden maaksi – joka tosin ajoittain vaihtaa ”virallista totuuttaan”. Alaja ja Suominen luovat valoa yhden totuuden harmauteen esittämällä oman näkökulmansa. □